SPRAWOZDANIE

Z CZYNNOŚCI

TOWARZYSTWA „KÓŁEK ROLNICZYCH“

za 1892 rok.

LWÓW
NAKŁADEM ZARZĄDU GŁÓWNEGO TOWARZYSTWA „KÓŁEK ROLNICZYCH“
1893.

Z drukarni E. Winiarza.

Rok 1892 pamiętnie zapisał się na karcie Towarzystwa „Kółek rolniczych“ znacznem powiększeniem poważnych zastępów najgorliwszych i najczynniejszych pracowników wśród ludności wiejskiej i małomiejskiej jakimi są „Kółka rolnicze“ dążące ku podniesieniu u niej dobrobytu, oświaty i moralności.

Właśnie w roku 1892 zorganizował się nowy zastęp „Kółek rolniczych“, zawiązanych za współdziałaniem 5.234 mieszkańców z 41 powiatów, a mianowicie: jedynaście z nich w powiecie rzeszowskim, osiem w pow. krakowskim; po sześć w powiatach bocheńskim, łańcuckim, jarosławskim, przemyskim, buczackim i rudeńskim; po trzy w powiatach chrzanowskim, wadowickim, nowosandeckim, bielskim, pilznieńskim, sanockim i gródeckim; po dwa w powiatach ropczyckim, limanowskim, żydaczowskim, mościskim, skałackim, jasielskim, myślenickim i grybowskim; po jednem w powiatach trembowelskim, lwowskim, zaleszczyckim, tarnobrzeskim, stanisławowskim, brzozowskim, dąbrowskim, podhajeckim, rawskim, wielickim, mieleckim, tarnowskim, żółkiewskim, turzańskim, niskim, brzeskim, cieszanowskim i przemyślańskim.

Poszczególnie w roku 1892 nowopowstałe „Kółka rolnicze“ są następujące:

Liczba porz.	Siedziba „Kółka rolniczego“	Powiat	Czas założenia	Ilość członk.
702	Gawłów stary	Bochnia	5 stycznia 1892	23
703	Zagórze konkolnic.	Rohatyn	3 „ „	71
704	Zagórze	Chrzanów	15 grudnia 1890	90
705	Brzeźnica	Ropczyce	9 stycznia 1892	10
706	Dobra	Limanowa	14 „ „	33

Liczba porz.	Siedziba „Kółka rolniczego“	Powiat	Czas założenia	Ilość członk.
707	Połom	Bochnia	10 stycznia 1892	30
708	Jagieła	Łańcut	16 „ „	36
709	Demnia	Żydaczów	12 grudnia 1891	14
710	Kobylanka	Gorlice	1 stycznia 1892	30
711	Zator	Wadowice	21 maja 1889	12
712	Czudec	Rzeszów	17 stycznia 1892	24
713	Słobódka koszyłow.	Zaleszczyki	5 „ „	14
714	Nowe Bystre	Nowy Targ	20 „ „	46
715	Muszyna	Nowy Sącz	17 „ „	192
716	Brzyska wola	Łańcut	26 „ „	165
717	Chochołów	Nowy Targ	27 „ „	38
718	Krotoszyn	Lwów	27 „ „	42
719	Antoniów	Tarnobrzeg	29 „ „	36
720	Dwory	Biała	31 „ „	92
721	Tonie	Kraków	1 lutego 1892	31
722	Tuczempy	Jarosław	31 stycznia „	54
723	Strzyżów	Rzeszów	15 lutego „	43
724	Meducha	Stanisławów	17 „ „	70
725	Łąka	Rzeszów	16 sierpnia 1891	16
726	Wiewiórka	Pilzno	1 stycznia 1892	26
727	Kosienice	Przemyśl	22 lutego „	25
728	Krasiczyn	Przemyśl	29 stycznia „	12
729	Wołczyszczowice	Mościska	22 lutego „	16
730	Libiąż mały	Chrzanów	14 „ „	19
731	Dobrzechów	Rzeszów	25 „ „	35
732	Bzianka	Sanok	7 „ „	32
733	Rybna	Kraków	25 „ „	22
734	Słobódka górna	Buczacz	24 stycznia „	45
735	Siedlec	Bochnia	31 „ „	82
736	Bronowice wielkie	Kraków	21 „ „	28
737	Podzameczek	Buczacz	4 sierpnia 1891	112
738	Potok złoty	Buczacz	7 lutego 1892	60
739	Rudna wielka	Rzeszów	16 „ „	22
740	Tenczynek	Chrzanów	11 „ „	34
741	Jasienica	Brzozów	28 „ „	58
742	Dorofijówka	Skałat	12 grudnia 1891	21
743	Handzlówka	Łańcut	5 marca 1892	53
744	Cieklice	Jasło	5 „ „	80
745	Samocice	Dąbrowa	19 lutego „	34
746	Dąbrowa	Kraków	18 marca 1891	24
747	Rączna	Kraków	24 „ „	126
748	Cholerzyn	Kraków	5 czerwca „	20

Liczba porz.	Siedziba „Kółka rolniczego“	Powiat	Czas założenia			Ilość członk.
749	Mników	Kraków	15	grudnia	1891	81
750	Słobódka dolna	Buczacz	24	stycznia	1892	15
751	Albigowa	Łańcut	18	marca	„	120
752	Facimiech	Wadowice	14	„	„	35
753	Borowa	Pilzno	24	„	„	15
754	Brzezinka ad Oświęcim	Biała	6	„	„	250
755	Hurko	Przemyśl	20	„	„	30
756	Panowice	Podhajce	26	„	„	33
757	Binarowa	Gorlice	25	„	„	30
758	Siary	Gorlice	27	„	„	40
759	Morawsko	Jarosław	25	„	„	24
760	Jelna	Łańcut	27	„	„	17
761	Juszczyn	Myślenice	3	„	„	47
762	Drohobyczka	Przemyśl	3	„	„	20
763	Lubycze kuiazie	Rawa ruska	3	„	„	22
764	Rzeżawa	Bochnia	10	„	„	30
765	Witów	Nowy Targ	10	kwietnia	„	45
766	Munina	Jarosław	3	„	„	37
767	Łopuszka wielka	Łańcut	28	marca	„	33
768	Koropiec	Buczacz	10	„	„	22
769	Przeczyca	Pilzno	6	kwietnia	„	12
770	Targowisko	Bochnia	6	września	1891	19
771	Zelczyna	Wadowice	1	kwietnia	1892	20
772	Kasinka mała	Limanowa	15	maja	„	74
773	Chmielówka	Trembowla	20	„	„	48
774	Strzelczyska	Mościska	15	„	„	51
775	Buczkowice	Biała	26	paździer.	1891	90
776	Ochojno górne	Wieliczka	1	czerwca	1892	35
777	Bratkowice	Rzeszów	26	marca	„	33
778	Komarówka	Buczacz	29	maja	„	10
779	Łyczanka	Nowy Sącz	20	czerwca	„	40
780	Nienadowa	Przemyśl	1	lipca	„	33
781	Libusza	Gorlice	15	maja	„	20
782	Mrowla	Rzeszów	1	lipca	„	51
783	Lipnica wielka	Grybów	29	czerwca	„	32
784	Radawa	Jarosław	6	lipca	„	16
785	Łężyny	Jasło	2	„	„	29
786	Kormanice	Przemyśl	21	„	„	10
787	Łowce	Jarosław	26	„	„	38
788	Cyranka	Mielce	3	maja	„	76
799	Zawada	Ropczyce	24	sierpnia	„	25
790	Bogucice	Bochnia	29	„	„	83

Liczba porz.	Siedziba „Kółka rolniczego“	Powiat	Czas założenia	Ilość członk.
791	Pawłosiów	Jarosław	25 sierpnia 1892	48
792	Ruska wieś	Rzeszów	28 „ „	25
793	Chochoniów	Rohatyn	30 „ „	50
794	Połomya	Rzeszów	6 września „	12
795	Gromnik	Tarnów	22 „ „	21
796	·Mosty wielkie	Żółkiew	22 „ „	25
797	Baryczka	Rzeszów	27 „ „	53
798	Turka	Turka	7 październ. „	10
799	Bilsko	Nowy Sącz	14 sierpnia „	29
800	Polna	Grybów	16 październ. „	28
801	Jaśniska	Gródek	25 „ „	35
802	Dytiatyn	Rohatyn	9 listopada „	50
803	Stare Bystre	Nowy Targ	9 „ „	16
804	Bojanów	Nisko	10 „ „	28
805	Wola radziszowska	Myślenice	10 „ „	162
806	Wola zgłobieńska	Rzeszów	16 „ „	11
807	Hałuszczyńce	Skałat	17 „ „	40
808	Szczepanów	Brzesko	17 „ „	42
809	Lubaczów	Cieszanów	20 „ „	32
810	Sromowce wyżne	Nowy Targ	12 „ „	15
811	Bar	Gródek	25 „ „	27
812	Jaśliska	Sanok	25 „ „	30
813	Posada zarszyńska	Sanok	9 grudnia „	57
814	Rudki	Rudki	9 „ „	21
815	Tuligłowy	Rudki	20 „ „	42
816	Kobylany	Kraków	12 „ „	40
817	Rumno	Rudki	13 „ „	29
818	Hołodówka	Rudki	13 „ „	16
819	Zielonów	Rohatyn	13 „ „	30
720	Koniuszki siemian.	Rudki	14 „ „	15
821	Błozew dolna	Rudki	21 „ „	28
822	Ruda	Żydaczów	22 „ „	67
823	Herbutów	Rohatyn	23 „ „	34
824	Poluchów wielki	Przemyślany	16 listopada „	66
825	Milatyn	Gródek	2 „ „	10

Dopiero co wykazane „Kółka rolnicze“ wraz z podanemi w sprawozdaniu za rok 1891 w łącznej liczbie 825 obejmują 1.145 gmin.

Wszystkie te „Kółka rolnicze“, które wykazały Zarządowi głównemu swoich zwyczajnych członków, liczą ich razem na 39.460·

Liczba ta zwiększa się i dosięga do 39.780, skoro uwzględnimy należących do Towarzystwa „Kółek rolniczych“ 6 członków założycieli i 316 członków wspierających. W szczególności w roku 1892 przystąpili do Towarzystwa nowi członkowie wspierający, a mianowicie: Pp. Dr. Feliks Drużbacki z Przemyśla; Karol Mielecki, lustrator Tow. „Kółek rolniczych“ z Jakimowa; Wydział Rady powiatowej w Podhajcach; „Kółko rolnicze“ w Strzyżowie; Wincenty Miś ze Skawiny; „Kółko rolnicze“ w Dobrzechowie; „Kółko rolnicze“ w Dobromilu; Wojciech Biechoński z Gorlic; „Kółko rolnicze“ w Sokolnikach; Dr. Jan Bołoz Antoniewicz z Skomorochy; ks. Turkuł, prob. obrz. łac. w Jazłowcu; Józef Wolgner c. k. kapitan w Stanisławowie; Dr. Emil Wolniewicz, sekr. Rady powiat. w Brzesku; Dr. Józef Weigel, lekarz we Lwowie; Dr. Józef Zbyszewski, adwokat kraj. we Lwowie; Bruno Hryniewicz, naczelnik straży ochotniczej we Lwowie; Bronisław Pawlewski, profesor politechniki; Kazimierz Kłębkowski, inżynier w Rzeszowie; Edward Podlewski, c. k. Radca dworu z Czernichowa mazowieckiego; Feliks Neustein, lustrator Tow. „Kółek rolniczych“ w Czerwonej wsi; Adolf br. Brunicki z Lubienia wielkiego; Józef Pressen z Milatyna; K. Weismann ze Zawidowic; Włodzimierz Niezabitowski, prezes Rady pow. w Gródku; Stanisław Niezabitowski z Uherec niezabitowskich; Andrzej hr. Fredro z Bienkowej Wiśni; Stefan Janko z Hoszan; Stanisław Bal z Czajkowic; Józef Bieliński ze Siercza; Karol Czecz de Lindenwald z Bierzanowa; Ludwik hr. Romer z Borowej; Łucyan Baranowski z Dąbia; Jan Skirliński ze Śmierdzącej; Władysław hr. Mycielski z Łuczanowic; Kazimierz Laskowski, delegat c. k. Namiestnictwa w Krakowie; Władysław Struszkiewicz, c. k. Radca rządu i c. k. Inspektor rolnictwa we Wiedniu; Wilhelm Habicht, pełnomocnik dóbr JO. Księcia Marszałka Sanguszki; Franciszek Winkowski, kandydat adwokacki w Tarnowie; Wojciech Maciaszek, dyrektor szkoły ogrodniczej w Tarnowie; ks. Władysław Frydel, proboszcz obrz. łac. w Komarnie; „Kółko rolnicze“ w Lutczy; „Kółko rolnicze“ w Głowaczowej; Zarząd główny Towarzystwa szkoły ludowej w Krakowie; Ignacy Pieniążek z Nagawczyny; Henryk br. Chrystiani z Wolicy; Dr. Sydon Frydberg, adwokat krajowy w Dębicy; Czesław Łoziński, właśc. dóbr i naczelnik sądu w Dębicy; Henryk Zauderer, aptekarz w Dębicy; Jerzy hr. Dunin Borkowski,

prezes Rady powiatowej w Trembowli; Dr. Stanisław Kłobukowski, literat; Eugeniusz Beneszek, em. c. k. starosta; Józef Łasiński z Przyborowa i Dr. Jan Steczkowski, adwokat kr. we Lwowie.

W organizacyi naszego Towarzystwa następnie poważne miejsce zajmują Zarządy powiatowe. Te w roku 1892 nowo powstały w powiatach: sanockim, dobromilskim, tarnowskim, przemyślańskim, wadowickim i dąbrowskim.

Dotąd zorganizowanych jest 27 Zarządów powiatowych, które poniżej osobno wykazujemy.

W tych powiatach, gdzie nie ma jeszcze Zarządów powiatowych zastępują je delegaci powiatowi. W roku 1892 przez Zarząd główny zaproszeni zostali na delegatów powiatowych: w powiecie grybowskim ks. Antoni Watulewicz, dziekan i proboszcz w Ciężkowicach; w powiecie jarosławskim p. Stanisław hr. Siemieński, właściciel dóbr; w powiecie podhajeckim p. Kazimierz Zaremba, właściciel dóbr; w powiecie ropczyckim; ks. Eugeniusz Wolski, kanonik i proboszcz w Dębicy; w powiecie Sokalskim p. Franciszek Wolski, nonaryusz; w powiecie Złoczowskim ks. Jan Stachów, kanonik i proboszcz w Złoczowie.

Na tem miejscu wyrażamy szczere podziękowanie tym szanownym delegatom powiatowym, którzy z powodów ważnych złożyli swoje urzędowanie, a mianowicie: pp. ks. Franciszkowi Jaworskiemu, Oktawowi Sali, ks. infułatowi Kierszce, Żegocie Krausowi i Władysławowi hr. Olizarowi.

Zarazem wyraża Zarząd główny głęboki swój żal z powodu zgonu ś. p. ks. infułata Leona Hoterowskiego i ks. Michała Kamińskiego, proboszcza w Rudkach, członków Zarządu głównego i Władysława hr. Koziebrodzkiego, delegata Towarzystwa w powiecie jarosławskim.

Przechodząc do szczegółów organizacyjnych, odnoszących się do „Kółek rolniczych“, zwracamy uwagę na ich czytelnie i księgozbiorki. Kółka te w swych sprawozdaniach wykazały, iż mają u siebie 53.122 książek, a z nich 25.694 pochodzących od Zarządu głównego. Wzrost książek za r. 1892 wykazano na 8.998, a z tych 4.644 przesłanych „Kółkom rolniczym“ przez Zarząd główny.

Niezależnie od tego „Kółka rolnicze“ miały czasopisma w roku 1892 w ogólnej liczbie 2.145. Wszystkie Kółka miały „Przewodnik Kółek rolniczych“, część z nich inne pisma ludowe a to: „Niedzielę“, „Chatę“, „Nowiny“, „Gospodarza wiejskiego“,

„Bartnika postępowego“, „Polski lud“, „Krakusa“, „Gwiazdkę cieszyńską“, „Wieńca“, „Pszczółkę“, „Misye katolickie“ i inne. Zresztą niektóre Kółka mają także pisma codzienne, w Krakowie i we Lwowie wydawane.

Ruch w czytelniach Kółek, stanowiących ważny czynnik w oświacie ludowej, wedle zgodnych sprawozdań Zarządów w roku 1892 był bardzo ożywiony, a ochota do czytania czasopism i książek nadzwyczajnie u członków wzrosła, tak dalece, że czytelnie Kółek nie mogą dostatecznie zadowolnić swoich czytelników i dlatego też w r. 1892 coraz częstsze pochodziły od nich zamówienia o dostarczenie im nowych książek.

W jaki sposób i ze zrozumieniem biorą się „Kółka rolnicze“ do tej sprawy, przytaczamy dla przykładu niektóre dane z czytelni Kółka w Kańczudze, zostającej pod zarządem ks. Jana Kudły. Te dane wykazują, że „Kółko rolnicze“ w Kańczudze zawiązane w r. 1886, co roku przeznaczało pewien fundusz na zakupno książek i tychże oprawę, obecnie posiada w swej czytelni 1.830 dzieł w 2.390 tomach wartości złr. 2 933 i 50 ct., z tych 1.163 książek oprawionych kosztem złr. 295. Dzieła te pomieszczone w czytelni „Kółka rolniczego w sześciu szafach, podzielone są na 11 działów: religijny, życiorysy, gospodarstwo, rzemiosła i przemysł, ludowe, podróże, powieści, naukowe, poezye, broszury i czasopisma. Oprócz tego w czytelni Kółka pomieszczone są bardzo cenne dokumenta z archiwum miejskiego, cechowego i kościelnego, sięgające XV wieku, staraniem ks. Kudły zebrane i w osobnej szafie pomieszczone.

Jest wiele „Kółek rolniczych“, których czytelnie mają po kilka set książek. W tym względzie przodują „Kółka rolnicze“: Ptaszkowa, Bestwina, Rajcza, Kolanów, Zakliczyn nad Dunajcem, Buczacz, Sokołów ad Rzeszów, Żeglce, Błażowa, Strussów, Brzegi, Bieńczyce, Przylasek rusiecki, Zabierzów, Wola justowska, Zarzecze, Rzuchowa, Janowice, Bachowice, Tłuczań, Stara wieś, Oleszyce, Rudawa, Samocice, Czerlany, Morawsko, Skołoszów, Wiązownica, Osiek, Równe.

Zarząd główny w wyborze książek dla „Kółek rolniczych“ zwracał uwagę przedewszystkiem na najodpowiedniejsze dla ludu, jak pochodzące z wydawnictw Macierzy polskiej, komitetu dziełek ludowych, Udzieli i Pallana, tudzież nadające się do tego wydawnictwa poznańskie i warszawskie. Prócz tego Redakcya „Prze-

wodnika Kółek rolniczych“ systematycznie podawała dokładne wskazówki, odnoszące się do książek przystępnie i pouczająco dla ludu napisanych. Niezależnie od tego pp. lustratorowie mieli od Zarządu głównego polecenie, aby podczas swojej bytności w Kółkach wglądali w ich czytelnie i objaśniali, jakie książki dla tychże byłyby wskazane.

Nadmienić nam tu wypada o skrzętnem, jak w latach poprzednich, współdziałaniu w tym kierunku krakowskiego Towarzystwa oświaty ludowej, tudzież o zapowiedzianej przez lwowskie Towarzystwo oświaty ludowej zespolonej takiej samej działalności.

Zresztą zasługuje na wzmiankę przez c. k. Ministerstwo rolnictwa i c. k. Namiestnictwo w r. 1892 nadesłane Zarządowi głównemu sprawozdanie i wykazy statystyczne z działalności rządowej w dziedzinie gospodarstwa rolnego i przemysłowego, tudzież sprawozdania z nauki wędrownej rolnictwa, w którem pełne uznanie wyrażono pracy naszych lustratorów gospodarstw włościańskich.

W roku 1892, sprowadziły „Kółka rolnicze“ potrzebne do zasiewu nasiona, tudzież wymagane w gospodarstwie maszyny i narzędzia rolnicze, a mianowicie:

Za pośrednictwem Zarządu głównego:			
lnu inflantskiego za	3.280	złr.	— ct.
nasion pastewnych, zbożowych i ogrodowych za	6.261	„	45 „
maszyn i narzędzi rolniczych za . . .	2.667	„	70 „
Za pośrednictwem Zarządu powiatowego w Krakowie:			
nasion za	2.466	„	— „
Razem za .	14.669	złr.	15 ct.

Zestawiając sumę tę ze sumami za dostawę z lat poprzednich, wykazujemy, że nabyto w ten sposób przez „Kółka rolnicze“ nasion i maszyn za łączną kwotę 100.514 złr. 10 ct.

W szczególności przy sprowadzeniu lnu inflantskiego, Komitet Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie z subwencyi rządowej przyznał „Kółkom rolniczym“ znaczne opusty, a również Zarząd główny przyznał mniej zasobnym Kółkom 10% opustu przy sprowadzaniu przez nie innych nasion i maszyn rolniczych. Niezależnie od tego, wedle wskazówek Zarządu głównego sprowadziły „Kółka rolnicze“ po koniec r. 1892 nawozów sztucznych za 111.200 złr.

Przywiązując wielkie znaczenie do przeprowadzonych lustracyi gospodarstw włościańskich, które już w wielu „Kółkach rolniczych“ wpłynęły na ulepszenie tychże gospodarstw i korzystając z znaczniejszej subwencyi, na ten cel przez Wysoki Sejm i Ministerstwo rolnictwa na rok 1892 przyznanych, poruczył Zarząd główny wykonanie tej czynności jednocześnie prócz dawniejszych; także nowo wybranym nauczycielom rolnictwa poruczył przeprowadzenie lustracyi gospodarstw włościańskich w obrębie 23 powiatów w 315 gminach, tudzież na dwóch zjazdach powiatowych „Kółek rolniczych“, czyli razem w obrębie 25 powiatów w 317 gminach.

W szczególności przeprowadzili lustracyę gospodarstw włościańskich:

1. Pan Zygmunt Gawarecki, w miesiącu czerwcu, w 10 gminach powiatu grybowskiego.

2. Pan Bazyli Korol, w miesiącach: czerwcu, październiku, listopadzie i grudniu w 44 gminach powiatu bialskiego, nowotarskiego, nowosądeckiego.

3. Pan Karol Mielecki, w miesiącach: marcu, kwietniu, maju, czerwcu, lipcu, wrześniu, październiku, listopadzie w 87 gminach powiatu żółkiewskiego, rawskiego, sokalskiego, kamioneckiego, brodzkiego, skałackiego, bobreckiego.

4. Pan Feliks Neustein, w miesiącach: czerwcu, lipcu, listopadzie, grudniu w 82 gminach powiatu jarosławskiego, gródeckiego, rudeckiego, tudzież podczas Zjazdu powiatowego „Kółek rolniczych“ w Łańcucie.

5. Pan Bolesław Gurski, w miesiącach: czerwcu, lipcu, październiku, listopadzie, w 53 gminach powiatu krośnieńskiego, jasielskiego, dobromilskiego, sanockiego.

6. Pan Stanisław Juchnowicz, w miesiącach: maju, czerwcu, lipcu, w 29 gminach powiatu zbaraskiego, mościskiego, przemyskiego.

7. Pan Jędrzej Bochniewicz, w miesiącach: czerwcu i lipcu w 6 gminach powiatu samborskiego.

8. Pan Władysław Szybiński, w miesiącu czerwcu w 3 gminach powiatu lwowskiego.

Nadto za przyzwoleniem Wydziału krajowego pan Seweryn Wiśniewski, kraj. wędr. nauczyciel rolnictwa, w czerwcu, miał wykład na Zjeździe powiatowym „Kółek rolniczych“ w Rohatynie.

W których poszczególnie gminach i w jaki sposób przeprowadzone zostały powyższe lustracye gospodarstw włościańskich, wykazuje w tym przedmiocie, dla użytku wszystkich „Kółek rolniczych", ogłoszone drukiem osobne sprawozdanie (na 71 stronicach w ósemce).

Jak doniosłego znaczenia i wielkiej pożyteczności są przeprowadzone lustracye, stwierdzają nadeszłe sprawozdania do Zarządu głównego z „Kółek rolniczych", w których na podstawie pouczeń panów lustratorów, zażądały odpowiednich informacyi w różnych sprawach gospodarskich, poszczególnie w sprawie uprawy roli, użycia nawozów sztucznych, w sprawie chowu inwentarza, w sprawach sadownictwa i pszczelnictwa, w sprawie osuszenia łąk, w sprawie urządzenia nieużytków gminnych i t. d.

Tu na wzmiankę zasługuje „Kółko rolnicze" w Brzezowej, które przystępując do zagospodarowania nieużytków u swoich członków, uzyskało za wstawieniem się Zarządu głównego wysłanie przez Wydział krajowy inżyniera do przeprowadzenia melioracyi gruntów.

Nadmieniamy wreszcie, że celem jednolitego postępywania tak lustratorów gospodarstw włościańskich, jak i nauczycieli wędrownych rolnictwa, odbyła się dnia 13 kwietnia narada pod przewodnictwem p. Tadeusza Romanowicza, członka Wydziału krajowego, w której wzięli udział od Zarządu głównego prezes p. Bolesław Augustynowicz i sekretarz Dr. Bronisław Dulęba, nadto panowie lustratorowie i nauczyciele wędrowni, tudzież referent spraw rolniczych w Wydziale krajowym p. Zygmunt Strusiewicz.

Prócz wyżej wspomnianych lustracyj gospodarstw włościańskich, poruczył Zarząd główny pp. Bolesławowi Gurskiemu i Dr. Franciszkowi Stefczykowi, pierwszemu w powiatach: krośnieńskim, jasielskim, dobromilskim, i sanockim; drugiemu zaś w wybranych „Kółkach rolniczych", tak w zachodniej, jak i wschodniej części kraju, przeprowadzenie lustracyi administracyjnych, mających na celu rozpoznanie organizacyi w „Kółkach rolniczych", uregulowanie ich Zarządów, a w szczególności w czytelniach i sklepikach, tudzież rozpoznanie warunków organizacyi Zarządów powiatowych we wskazanych powiatach. Lustracye te administracyjne okazują się pod wielu względami bardzo pożądane, a w skutkach bardzo wydatne, zwłaszcza, że niektóre Kółka wzmocniły i ulepszyły swoją

administracyę i że w kilku powiatach powołano do życia nowe Zarządy powiatowe.

W dalszym ciągu naszego sprawozdania, zwracamy szczególniejszą uwagę na sklepiki chrześciańskie, w których „Kółka rolnicze“ wykazują w roku 1892 bardzo ruchliwą, wielce pożyteczną i skuteczną działalność. Liczba sklepików przez Kółka prowadzonych w tym roku wzrosła do 600. Sklepiki te, jak wiadomo zaopatrują na miejscu ludność w różne artykuły do codziennego użytku, częstokroć w towar lepszy i tańszy, oraz ułatwiają zbycie własnych produktów, chronią od niesumiennych i wyzyskujących handlarzy i zresztą odciągają członków od tracenia czasu po targach i jarmarkach z pożytkiem dla zdrowia i kieszeni. Nic dziwnego, że włościanie pociągani temi licznemi korzyściami sklepików, z całym zapałem i niezwykłą energią i wytrwałością dążą do zaprowadzenia przy Kółku sklepiku, co w roku 1892 nieomal przy każdem nowo zawiązanem „Kółku rolniczem“ miało miejsce.

Członkowie nowo zawiązanych Kółek, na rzecz prowadzenia u siebie handlu, nie wahają się wnosić odpowiednich wkładek, mniej zamożni choćby ostatniego zaoszczędzonego grosza, a zamożniejsi nawet znaczniejszych kwot udziałowych.

Na podstawie sprawozdań z „Kółek rolniczych“ stwierdzono obrót w sklepikach od 1.000 do 40.000 złr., a kapitał włożony obraca się i do 80 razy rocznie. Wykazane są i takie miejscowości, w których przy wielkiej rozległości i liczniejszej ludności, „Kółka rolnicze“ utrzymują równocześnie po dwa, a nawet więcej sklepików.

Rezultaty z sklepików tak materyalne, jak i moralne są nieobliczone, a co ważnem jest, że zyski z nich obracane bywają na zaspokojenie różnych potrzeb „Kółek rolniczych“, tudzież na cele powszechne gminy, lub parafii.

Z funduszu pożyczkowego w kwocie 15.000 złr., uchwalonego przez Wysoki Sejm dla działalności przemysłowo-handlowej „Kółek rolniczych“, w r. 1892 przyznał Wydział krajowy na wniosek Zarządu głównego, następujące pożyczki sklepikom „Kółek rolniczych“:

1.	Brzezince ad Oświęcim .	300 złr.
2.	Mikluszowicom . .	300 „
3.	Dziewiniu . . .	250 „

4. Bogucicom . . .	200	złr.
5. Dobrej szlacheckiej . .	300	„
6. Chorzelowie . . .	200	„
7. Pnikucie	100	„
8. Wolczyszczowicom . .	100	„
9. Chomranicom . . .	400	„
10. Muszynie . . .	500	„
11. Czudcu	500	„
12. Czukwi	200	„
13. Szynwałdzie . . .	300	„
14. Woźnikom . . .	200	„
15. Gilowicom . . .	300	„
16. Ślemieniowi . . .	500	„
Razem w roku 1892 .	4.650	złr.

Wobec licznie powstałych sklepików „Kółek rolniczych“ i coraz bardziej rozrastającego się handlu małomiejskiego i wiejskiego, uczuł się wielki brak książki przystępnie napisanej, któraby nietylko pouczała, jakie są prawne formalności do zakładania sklepików, ale była wzorem — że tak powiemy — katechizmem dla każdego prowadzącego sklepik.

Napisanie takiej książki, aby w zupełności odpowiadała swemu celowi, nie było łatwą rzeczą i Zarząd główny już od dłuższego czasu badał tę sprawę i ją doświadczał, czyniąc liczne spostrzeżenia, których ostatecznym wynikiem było poruczenie napisania tej książki p. Dr. Stefczykowi, profesorowi szkoły rolniczej w Czernichowie. Po zwiedzeniu wielu sklepików na miejscu, tak zachodniej, jak i wschodniej części kraju, po kilko-miesięcznej żmudnej pracy i kilkorazowych obradach ze sekcyą handlową Zarządu głównego Towarzystwa „Kółek rolniczych“, p. Dr. F. Stefczyk przedłożył Zarządowi głównemu swoją pracę pod tytułem: „Poradnik handlowy dla użytku sklepów „Kółek rolniczych“ i w ogóle handlu mięszanych towarów“, który obejmuje:

Wstęp autora i ogólny pogląd na prowadzenie handlu.

Część I. Przepisy i czynności prawne.
„ II. Założenie i organizacya.
„ III. Nauka o towarach.

Część IV. Działalność sklepów.

„ V. Wzory podań, umów, wzory rachunkowe i w końcu dokładna treść, czyli opis poszczególnych działów, znajdujących się w każdej części.

Książkę tę, która obejmować będzie co najmniej 22 arkuszy druku, formatu zwykłych szkolnych książek — uznał Zarząd główny za odpowiednią wszelkim wymogom i zarządził jej wydrukowanie, która z początkiem lipca 1893 ukończona zostanie.

Od dłuższego czasu uczuwał się brak składów hurtownych, zkądby sklepiki dobry towar po cenach przystępnych nabywać mogły, dlatego też już VIII. Walne Zgromadzenie Towarzystwa „Kółek rolniczych“, obyte w Tarnowie roku 1891 poleciło Zarządowi głównemu, aby zbadał projekt zorganizowania krajowego Związku handlowego „Kółek rolniczych“ i w tym celu zwołał ankietę, złożoną z reprezentantów sklepów chrześciańskich „Kółek rolniczych“, oraz z ludzi fachowych w zawodzie handlowym i na tej podstawie przedłożył następnemu Walnemu Zgromadzeniu stanowcze wnioski. W wykonaniu powyższej uchwały Zarząd główny zwołał na dzień 6 i 7 marca ankietę, która odbyła się w sali Towarzystwa Kredytowego ziemskiego.

Dla ułatwienia toku narad, ułożono kwestyonarz, który Zarząd główny wszystkim zaproszonym rozesłał.

W naradach brało udział około 50 osób, między nimi delegaci Zarządów „Kółek rolniczych“ z pow. krakowskiego: pp. Dr. Leo, Dr. Paszkowski, Dr. Stefczyk; z pow. wielickiego: p. Dr. Larysz Niedzielski; z pow. pilznieńskiego: p. Dr. Mikołaj hr. Rey; z pow. tarnobrzeskiego: p. Dr. Surowiecki; z pow. mieleckiego: p. Szczepan hr. Tarnowski; z pow. rzeszowskiego: pp. Aleksander i Stanisław Dąmbscy; z pow. brzozowskiego: pp. Stanisław Ostaszewski i Jan hr. Potocki; z pow. rohatyńskiego: p. Klemens hr. Dzieduszycki; z pow. buczackiego: p. Włodzimierz Gniewosz, z pow. stryjskiego: p. Karol hr. Dzieduszycki; z pow. złoczowskiego: p. Józef Skrzypiec; delegaci Banku krajowego: pp. dyrektor Dr. Domaszewski i sekretarz Dr. Małaczyński; delegaci Związku Towarzystw zarobkowych i gospodarskich: pp Wojciech Biechoński i dyrektor Terenkoczy; delegat Banku rolniczego p. August Schellenberg; członkowie Zarządu głównego: prezes p. Tymoteusz Mandybur, sekretarz Dr. Bronisław Dulęba; członkowie Zarządu:

pp. E. Łoziński, T. Merunowicz, Z. Onyszkiewicz, K. Porceri, T. Rylski i Dr. T. Skałkowski, nadto pp. Dzieślewski, Stepek, Żeńczak, Dr. Weigel, Chrząstowski, Bereźnicki, Kazimierz Ostaszewski, Ulmer, Skarbek, Wiszniewski, Mielnicki.

Uczestnicy narady obradowali przez dwa dni. Przewodniczył p. Augustynowicz, a sprawozdawcą w imieniu Zarządu głównego był Dr. Stefczyk.

W celu bliższego rozpatrzenia wniosków tak przedłożonych na zebraniu, jak i nadesłanych od Zarządów powiatowych „Kółek rolniczych“ w Bochni, Myślenicach, Podhajcach, Tarnopolu, Wadowicach, Żywcu i ułożenia odpowiedzi na pytania w kwestyonarzu Zarządu głównego, wybrano komisyę z pp. Biechońskiego, Dąmbskiego, Dr. Dulęby, hr. Dzieduszyckiego, Dzieślewskiego, Dr. Leo, Merunowicza, Dr. Paszkowskiego, Dr. Skałkowskiego, Dr. Stefczyka, Stepka i Żeńczaka.

W drugim dniu narady ankieta powzięła uchwały, na pytania Zarządu głównego rozesłane w kwestyonarzu jak następuje:

na 1-sze pytanie.

„Czy potrzebom „Kółek rolniczych“ w ogóle chrześciańskiego handlu wiejskiego i małomiejskiego, odpowiada utworzenie okręgowych Towarzystw handlowych, tudzież utworzenie dwóch centralnych Związków w Krakowie i we Lwowie?“

Odpowiedź.

„Ankieta oświadcza, iż uznaje za pożyteczne i pożądane, ażeby tam, gdzie istnieją odpowiednie ku temu warunki miejscowe, zakładane były okręgowe Związki handlowe, jako ogniska dla istniejących w okolicy sklepików i małomiasteczkowych członków „Kółek rolniczych“. Gdzie zaś warunki miejscowe nie rokują jeszcze powodzenia osobnym stowarzyszeniom handlowo-okręgowym, powinien Zarząd główny w porozumieniu z Zarządami powiatowymi postarać się w drodze układów z celniejszemi firmami kupieckiemi o zakupywanie dla istniejących w okolicy sklepików „Kółek rolniczych“ i w ogóle dla chrześciańskich sklepików wiejskich i małomiejskich, zakładanych przez członków Towarzystwa „Kółek rolniczych“, dostarczania towarów pod korzystnymi dla nich warunkami.

Zawiązując takie układy Zarząd główny Towarzystwa „Kółek rolniczych“ zastrzeże sobie prawo wykonywania kontroli nad jakością i ceną towarów. Utworzenia na cały kraj centralnego Związku handlowego „Kółek rolniczych“, ankieta na teraz jeszcze nie doradza“.

2-gie pytanie.

„W jaki sposób należałoby unormować stosunek okręgowych Towarzystw handlowych i centralnych Związków do Zarządu głównego Towarzystwa „Kółek rolniczych“, do Zarządów powiatowych i zarządów miejscowych „Kółek rolniczych?“

Odpowiedź.

„Handlowe stowarzyszenia powiatowe lub okręgowe, jako samoistne przedsiębiorstwa muszą posiadać zupełną swobodę działania. Lecz nawiązanie stosunków między okręgowemi Towarzystwami handlowemi, a „Kółkami rolniczemi“, nastąpić powinno przy interwencyi Zarządów powiatowych, a względnie Zarządu centralnego“.

3-cie pytanie:

„Jakąby wypadało wydać instrukcyę z uwzględnieniem powyższych zasad organizacyi handlu miejskiego i małomiejskiego? i „Jakich środków należałoby użyć, ażeby powyższą akcyę jak najrychlej w życie wprowadzić?“

Odpowiedź.

„Ankieta zaleca następujące środki dla umożliwienia prawidłowego rozwoju sklepików „Kółek rolniczych“:

a) utworzenie stałej sekcyi handlowej przy zarządzie centralnym Towarzystwa „Kółek rolniczych“;

b) wydanie „Poradnika“, który zawierałby najpotrzebniejsze wskazówki praktyczne co do zakładania i prowadzenia sklepików, w myśl zasad uchwalonych przez ankietę w tym celu w zeszłym roku zwołaną, mianowicie także z uwzględnieniem wskazówek co do przepisów podatkowych, oraz wydanie formularzy rachunkowych i naukowych dla sklepików „Kółek rolniczych“;

c) ustanowienie przynajmniej 2 lustratorów handlowych dla sklepików, zostających pod opieką Towarzystwa „Kółek

rolniczych", którzy mieliby za zadanie działać jako wędrowni nauczyciele i udzielać zasad prawidłowego prowadzenia interesów handlowych. W tym celu należy wyjednać u Wysokiego Sejmu subwencyę w kwocie 4.000 złr.;

d) ażeby pomnażał się w naszym kraju zastęp ludzi zawodowo przysposobionych do stanu handlowego, zaleca ankieta, iżby Zarząd centralny Towarzystwa „Kółek rolniczych" wystosował do Wysokiego Sejmu petycyę o wyznaczenie do rozporządzalności Wydziału krajowego pewnego funduszu na stypendya dla młodzieży, pragnącej kształcić się zawodowo w szkołach handlowych, jak niemniej także na zasiłki dla gmin, które chciałyby zakładać szkoły uzupełniające o kierunku handlowym;

e) zaleca się Zarządom powiatowym Towarzystwa „Kółek rolniczych", aby starały się w siedzibie Zarządu powiatowego, t. j. w mieście powiatowem utworzyć „Kółko rolnicze" tudzież sklepik dla ludności wiejskiej i małomiejskiej, który mógłby także, dopóki skuteczniejsze środki zastósowane nie będą, zaopatrywać sklepiki zakładane po wsiach i pośredniczyć między temi sklepikami wiejskiemi, a okręgowymi Spółkami handlowymi;

f) zaleca się Zarządowi głównemu, aby wyjednał u Wysokiego Sejmu subwencyę wyższą, aniżeli dotychczasową, na cele Towarzystwa „Kółek rolniczych", motywując potrzebę większych wydatków na wydawnictwo „Poradnika dla sklepików", wydanie formularzy i druków dla sklepików, tudzież na wydawnictwo *Przewodnika „Kółek rolniczych"*.

4-te pytanie.

„O ileby w powyższy sposób zaprowadzona organizacya handlu wiejskiego i małomiejskiego uwzględnić mogła przy imporcie towarów potrzebnych dla sklepików „Kółek rolniczych" także eksport produktów surowych i wyrobów przemysłu domowego?"

Odpowiedź.

„Ponieważ racyonalne urządzenie eksportu produktów surowych i wyrobów przemysłu domowego, uznaje się za niezmiernie doniosłe, zaleca się Zarządowi głównemu, by przez

swą sekcyę handlową, lustratorów handlowych oraz powiatowe Zarządy „Kółek rolniczych“ postarał się o zebranie potrzebnych dat i informacyj w powyższym kierunku, celem ułatwienia organizacyi eksportowego handlu produktami krajowemi“.

5-te pytanie.

„O ile wypadałoby żądać zwiększenia dotychczasowego funduszu pożyczkowego dla handlowej działalności „Kółek rolniczych“ przez Wysoki Sejm uchwalonego w kwocie 15000 złr.? Jakich ułatwień wypadałoby żądać przy zrealizowaniu pożyczek?“

Odpowiedź.

„Ankieta uznając obecny fundusz 15.000 złr. jako całkiem niedostateczny wobec potrzeb kredytu kilkuset sklepików „Kółek rolniczych“ i pięciu milionowej ludności włościańskiej kraju, zaleca Zarządowi, by za pośrednictwem Koła posłów włościańskich wyjednał u Sejmu podwyższenie funduszu z 15.000 złr. najmniej do 50.000 złr. Uznaje się za rzecz konieczną, by rozdział funduszu pożyczkowego oddano w ręce głównego Zarządu i by złagodzone zostały warunki przyznania pożyczek, a to tem więcej, że Wydział krajowy reprezentowany jest przez dwóch delegatów w Zarządzie głównym“.

6-te pytanie.

„O ile by Reprezentacye powiatowe przyczynić się mogły do rozwoju okręgowych Towarzystw handlowych?“

Odpowiedź.

„Ankieta jest zdania, że autonomiczne i rządowe Władze powiatowe mogą się przyczyniać skutecznie do rozwoju sklepików „Kółek rolniczych“, w szczególności zaś przez używanie ich do pośrednictwa w sprzedaży soli, kukurydzy i t. d. i udzielenie im pozwolenia na sprzedaż tytoniu“.

Dla zbadania powyższych uchwał ankiety odbyło się dnia 2 czerwca plenarne posiedzenie Zarządu głównego, któremu referent tej sprawy p. wice-prezes Mandybur zdał sprawozdanie z wyniku powyższych obrad. Na odpowiedź ankiety do 1, 2 i 3 pytania, uchwalono następujący wniosek postawiony przez p. radcę Romanowicza: „Porucza się przyszłej sekcyi handlowej, aby przygotowała wnioski do najprędszego utworzenia dwóch centralnych składów

hurtownych towarów dla sklepików „Kółek rolniczych“ w Krakowie i we Lwowie, któreby już można było podać tegorocznemu Walnemu Zgromadzeniu i przedłożyło je na najbliższem posiedzeniu Zarządu głównego“.

Do sekcyi handlowo-przemysłowej powołano pp. wice-prezesa Mandybura, Teofila Merunowicza, Mieczysława Onyszkiewicza i Ksawerego Porcerego.

Czyniąc zadość uchwale Zarządu głównego, sekcya handlowa odbyła cztery posiedzenia, których wynikiem było rozesłanie ułożonego kwestyonaryasza, celem zebrania wiarogodnych informacyj o obecnym stanie handlu, prowadzonego przez chrześcian, jak równieź celem uzyskania podstawy do przedłożyć się mającego sprawozdania i sformułowania wniosków. Kwestyonarz ten rozesłano w 1500 egzemplarzach po całym kraju, a liczne odpowiedzi, które bardzo powoli nadchodziły, wręczono referentowi tej sprawy p. posłowi Merunowiczowi dopiero przy końcu r. 1892. Referentem tej sprawy na najbliższem Walnem Zgromadzeniu wybrano p. Merunowicza.

W obec nadzwyczajnego rozwoju sklepików w zachodniej części kraju osobliwie w powiatach graniczących z Krakowem postanowiło grono ludzi dobrej woli otworzyć w Krakowie „Związek handlowy „Kółek rolniczych“ i już dnia 3. marca zwołano pierwsze Zgromadzenie pod przewodnictwem prezesa krakowskiej Rady powiatowej p. Alfreda Miliewskiego, na której po ostatecznem przyjęciu statutu Spółki uchwalono dokonać wyboru Rady nadzorczej, co rzeczywiście nastąpiło dnia 13. tegoż miesiąca na ogólnem Zgromadzeniu. Jednomyślny wynik wyborów był następujący: prezesem Rady nadzorczej został p. Dr. Franciszek Paszkowski, poseł i prezes Zarządu powiatowego Tow. „Kółek rolniczych“; zastępcą p. Henryk Szwarc, kupiec w Krakowie; sekretarzami pp. Dr. Antoni Górski, prof. uniwersytetu i Jan Fedorowicz, kupiec w Krakowie; dyrektorami pp. August Porębski, kupiec i właśc. realności w Krakowie; Zygmunt Jabłrzykowski, właśc. dóbr pod Krakowem i Edward Wojnarowicz, właśc. realności w Krakowie i redaktor „Ludu polskiego“; zastępcą p. Julian Bereźnicki, kasyer kasy oszczędności w Krakowie.

Ogół czując potrzebę takiego Związku handlowego poparł usiłowania Rady nadzorczej i dyrekcyi, przez liczne przystępywa-

nia z udziałami (25 złr.) do Związku, tak, że już z dniem 1 czerwca r. 1892 utworzywszy przy ulicy Szewskiej l. 15 skład hurtowny, rozpoczęło sprzedaż wszystkich towarów dla sklepików chrześciańskich. Obecnie Związek handlowy rozszerzył swą czynność na nasiona i nawozy sztuczne. Z całem uznaniem podnosimy działalność Związku handlowego i licznych „Kółek rolniczych“ przystępujących z udziałami do Związku krakowskiego.

Sprawa zabezpieczania się członków „Kółek rolniczych“ od szkód i pożarów, omawiana częstokroć na zebraniach Kółek, postąpiła naprzód, częścią przez zwiększenie w roku 1892 uczestników ubezbieczonych w Towarzystwie Wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie, częścią przez zaprowadzenie nowych straży ochotniczych pożarnych, zresztą przez nabywanie sikawek i przyrządów pożarnych. Nadesłane sprawozdania „Kółek rolniczych“ za rok 1892 wykazują, że członkowie ubezpieczyli swoje mienie w Towarzystwie krakowskim na 2,218.450 złr.

Celem wyjednania potrzebnych funduszów dla spełnienia zadania Towarzystwa „Kółek rolniczych“, przyczynił Zarząd główny następujące starania:

I. Wniósł petycyę do Wysokiego Sejmu o udzielenie na cele Towarzystwa „Kółek rolniczych“ subwencyi w kwocie 9000 złr. a to:

a) na przeprowadzenie lustracyi gospodarstw z pouczeniami 4000 złr.;

b) na zakupno przedmiotów, na doświadczenia gospodarcze 500 złr.;

c) na subwencyą udzielać się mającą przy zakupnie maszyn i narzędzi rolniczych, tudzież wyborowych nasion 3000 złr.;

d) podobną subwencyę celem rozwinięcia pszczelnictwa, sadownictwa i ogrodnictwa 1000 złr.;

e) na udzielenie zasiłku wydawnictwa *Przewodnika „Kółek rolniczych“* 500 złr.

II. Polegając na wskazówkach otrzymanych od członka Zarządu głównego i posła do Rady państwa p. Dra Hermana Czecza, iż Wysoki Rząd skłonny jest przyjść Towarzystwu naszemu z odpowiednią pomocą, Zarząd główny wniósł powtórnie prośbę za pośrednictwem c. k. Namiestnictwa do c. k. Ministerstwa o udzielenie z funduszu państwowego na cele Towarzystwa w kwocie 10.000 złr., zarazem dla poparcia tej prośby przedłożył takową w odpisie

p. Władysławowi Struszkiewiczowi, inspektorowi kraj. rolnictwa w Wiedniu.

Odnośnie do tej prośby na skutek odezwy Komitetu galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie przedłożył wnioski subwencyjne dla przedstawienia ich c. k. Ministerstwu rolnictwa a to:

a) na lustracye gospodarcze z wykładami rolniczymi 4950 złr.;

b) na demonstracye przy lustracyach 550 złr.;

c) na premiowanie gnojarń 500 złr.;

d) na rozpowszechnianie roślin pastewnych 1500 złr.,

e) na ułatwienie nabycia lnu inflantskiego 500 złr.;

f) na pomoc przy zakupnie doborowych maszyn i narzędzi rolniczych 800 złr.;

g) na wydawnictwo popularnych książek, traktujących o gospodarstwie i rolnictwie 200 złr.;

h) na cele Wystawy krajowej r. 1894, dla ułatwienia Kółkom brania w niej udziału 1000 złr.

III. Celem pozyskania nowych członków Towarzystwa „Kółek rolniczych“ rozesłał Zarząd główny odpowiedni okólnik do Zarządów powiatowych i delegatów Towarzystwa.

IV. Odniósł się do Wydziałów Rad powiatowych i oddziałów Towarzystw gospodarskich i okręgowych Towarzystw rolniczych z prośbą o przystąpienie na członków wspierających lub udzielenie zasiłków na cele Towarzystwa.

V. Wniósł podanie do galicyjskiej Kasy oszczędności we Lwowie o udzielenie zasiłku na rok 1892.

Funduszami, jakie w r. 1892 otrzymał Zarząd główny rozporządził jak następuje:

A. Przyznana przez Wysoki Sejm na rok 1892 w kwocie 5000 złr. na cele ogólne Towarzystwa została zużytą jak następuje: *a*) Przyznano z niej ulgi przy zakupnie nasion pastewnych, zbożowych i ogrodowych od 5 do 10%, niezasobnym „Kółkom rolniczym“ w kwocie 493 złr. i 56 ct. *b)* Obrócono na częściowe pokrycie kosztów zakupna książek dla 126 czytelń Kółek 329 złr. i 27 ct. *c*) Udzielono przy zakupnie maszyn i narzędzi rolniczych ulgi w kwocie 21 złr. i 60 ct. *d)* Wydano na lustracye gospodarstw włościańskich 2440 złr. i 43 ct. *e)* Wyznaczono na rzecz Wydawnictwa *Przewodnika „Kółek rolniczych“* 500 złr. *f)* Opędzono koszta lustracyi administracyjnych w kwocie 338 złr. i 93 ct. *g*) Reszta

w kwocie 876 złr. i 16 ct. użytą została na częściowe pokrycie zwyczajnych kosztów administracyjnych Towarzystwa.

B. Przyznana subwencya Towarzystwa Wzajemnych Ubezpieczeń w Krakowie w kwocie 300 złr. użytą została zgodnie z uchwałą Rady nadzorczej z dnia 1 grudnia 1883 do l. 17.719.

C. Następne zaś fundusze a to:

a) zasiłek galicyjskiej Kasy oszczędności we Lwowie w kwocie 500 złr.;

b) zasiłki od Wydziałów Rad powiatowych i Towarzystw gospodarskich i rolniczych w kwocie 80 złr.;

c) jednorazowy datek studentów z Halli n/S. w kwocie 20 złr. i 3 ct.

d) wkładki członków założycieli i wspierających w kwocie 1188 złr., zostały obrócone na bieżące potrzeby Towarzystwa.

Na zaproszenie Wydziału krajowego o przybycie na popis krajowych nauczycieli wędrownych rolnictwa dnia 15 czerwca 1892 w Brzuchowicach, wzięli udział jako delegaci Zarządu głównego pp wice-prezes Mandybur i członek Zarządu Zdzisław Onyszkiewicz, nadto: lustrator Towarzystwa p. Feliks Neustein.

Do Komitetu mającego się zająć urządzeniem Wystawy krajowej w r. 1894. delegowani zostali pp. prezes B Augustynowicz i sekretarz Dr. B. Dulęba, tudzież w zastępstwie pierwszego, wiceprezes p. T. Mandybur.

Sprawozdania tak z czynności Towarzystwa jak i z lustracyi gospodarstw włościańskich za rok 1891, udzielono c. k. Ministerstwu rolnictwa, Wydziałowi krajowemu, c. k. Namiestnictwu, Radom powiatowym, c. k. Starostom, Towarzystwom gospodarskim i rolniczym, członkom założycielom i wspierającym Towarzystwa, Zarządom powiatowym i wszystkim „Kółkom rolniczym“, razem po 1850 egzemplarzy, oprócz tego posłano c. k. Namiestnictwu i przez Komitet c. k. Towarzystwa gospodarskiego dla c. k. Ministerstwa tabelaryczny wykaz przeprowadzonych lustracyj w r. 1892.

Przedłożono Wydziałowi krajowemu i c. k. Ministerstwu rolnictwa wykaz statystyczny „Kółek rolniczych“, sporządzony wedle wymagań Ministerstwa rolnictwa. Udzielono Związkowi handlowemu w Krakowie spis „Kółek rolniczych“ i sklepików w zachodniej części kraju. Na prośbę Towarzystwa rolniczego okręgowego w Czesławie (Czechy) posłano statuta i wszelkie inne druki i sprawozda-

nia dotyczące „Kółek rolniczych“ w kraju. Poparto prośbę „Kółka rolniczego“ w Muszynie i Bratkowicach, o założenie czytelni w Towarzystwie Oświaty ludowej w Krakowie. Przedłożono ofertę „Kółka rolniczego“ w Kałuszu, w sprawie dostawy kainitu galicyj. Towarzystwu handlowemu we Lwowie. Ogółem załatwiono w r. 1892, wedle Dziennika podawczego, 3623 spraw, które w różnorodnych sprawach wniesiono do Zarządu głównego, a dotyczących zakupna nasion, maszyn i narzędzi rolniczych, książek treści gospodarskiej i przemysłowej, nabycie narzędzi kowalskich i maszyn do szycia, sprowadzenie uli, udzielenie „Kółkom rolniczym“ subwencyonowanych buhajów, nabycie sztucznych nawozów i kainitu, sprowadzenie drzewek owocowych, umieszczenie synów członków „Kółek rolniczych“ w warstatach rzemieślniczych we Lwowie i w Zakładzie głuchoniemych, udzielano informacyj w sprawie zakładania sklepików i sprowadzania towarów, wyjednywano u Władz skarbowych trafiki tytoniu, w której to ostatniej sprawie osobno wstawiał się u Władz prezez Towarzystwa p. Augustynowicz, tudzież w innych sprawach podatkowych i t. p.

Ogółem uskuteczniono posyłek pocztowych i kolejowych w ilości 9.438 nie wliczając niezależnie od tego rozsyłanie „*Przewodnika Kółek rolniczych*“, co w ogólnej liczbie 13.700 egzemplarzy.

W r. 1892 Zarząd główny odbył 3 plenarne posiedzenia, a Wydział Zarządu głównego 21 posiedzeń.

Nadto nadmieniamy, iż Walne Zgromadzenie Towarzystwa „Kółek rolniczych“, zapowiedziane i przygotowane na 5 i 6 października r. 1892 w Krakowie, na przedstawienie tamtejszego magistratu i utworzonego komitetu przyjęcia uczestników Zjazdu z powodu grasującej naówczas cholery w Krakowie, musiało być odwołane i odroczone do roku następnego.

Kończąc to sprawozdanie nie od rzeczy będzie choć paru słowy zaznaczyć sprawę wydawnictwa w roku 1892. „*Przewodnika Kółek rolniczych*“.

„*Przewodnik Kółek rolniczych*“ jako organ Towarzystwa „Kółek rolniczych“ przedewszystkiem omawiał różnorodne jego sprawy bieżące, dotyczące organizacyi i działalności „Kółek rolniczych“ ich Zarządów, powiatowych Zarządów, delegatów Towarzystwa, Zarządu głównego. Niezależnie od tego zamieszczał systematycznie artykuły w rzeczach gospodarskich, traktował szcze-

gółowo sprawy handlu i przemysłu, omawiał sprawy Towarzystw pokrewnych Spółek i Czytelń ludowych, wydawał poradnik dla Czytelń ludowych, podając w każdym numerze dokładną ocenę przynajmniej kilku książek ludowych na polecenie zasługujących, utrzymywał stały dział pod tytułem „Kronika krajowa“ i „Wiadomości ze świata“, zamieszczał zawsze powiastki lub opowiadania i wiersze tudzież fraszki, nadto w osobnych artykułach omawiał ważniejsze inne sprawy. Wychodził regularnie co miesiąc w objętości 2 arkuszy druku, częstokroć z dodatkami pół i jednego arkusza, a drukowany był w 1.300 egzemplarzach. Właściwym redaktorem *„Przewodnika“* i stałym jego pisarzem był Dr. Bronisław Dulęba; współpracownikami stałymi byli pp. Zygmunt Gawarecki, Antoni Świeżawski i Ludwik Zielonka. Zamieszczali także swoje prace pp. Albin Cios, Zygmunt Dudrewicz, Kazimierz Kowalewski, Jan Mielnicki, ks. Michał Paleczny, Dr. Adam Prażmowski, Jan Rożański, Tomasz Rylski, Dr. Franciszek Stefczyk i Seweryn Wiśniewski i inni.

Wyżej wymienionym pisarzom *„Przewodnika Kółek rolniczych“*, jak niemniej autorom licznych korespondencyi z „Kółek rolniczych“, zamieszczanych w *„Przewodniku“*, należy się podziękowanie od Zarządu głównego i od Kółek rolniczych.

Członkowie Zarządu głównego.

I. Z wyboru:

1. Augustynowicz Bolesław, właśc. dóbr, *Prezes Towarzystwa.*
2. Baranowski Bolesław, c. k. radca szkolny.
3. Barański Antoni, Dr. profesor weterynaryi.
4. Bisanz Gustaw, profesor politechniki.
5. Dulęba Bronisław, Dr., *sekretarz* Wydziału kraj. i *Towarzystwa „Kółek roln.“*
6. Gnoiński Jan, właśc. dóbr, poseł na Sejm krajowy.
7. Kramarczyk Franciszek, naczel. gminy w Osieku, poseł na Sejm krajowy.
8. Łoziński Edmund, wł. dóbr.
9. Lubomirski książe Andrzej Dr., ordynat na Przeworsku.
10. Mandybur Tymoteusz, emeryt. c. k. radca szkolny, *wice-prezes. Zarządu głównego.*
11. Olszewski Stanisław, emeryt. c. k. radca szkolny.
12. Onyszkiewicz Zdzisław, właśc. dóbr.
13. Porceri Ksawery, dyrektor składów krajowych.
14. Rylski Tomasz, profesor wyż. szkoły roln. w Dublanach.
15. Szczepanowski Stanisław, poseł na Sejm kraj. i do Rady państwa.
16. Wilczyński Albert, literat.
17. Zabłocki Feliks, ks. dr. infułat kapit. metrop. obrz. łać. we Lwowie, *Skarbnik Zarządu głównego.*

II. Delegaci Władz i iustytucyi krajowych.

1. Bielański Władysław, delegat Dyr. Tow. Wzaj. Ubezp. w Krakowie.

2. Czecz Lindenwald Herman Dr., właśc. dóbr, poseł do Rady państwa, delegat c. k. Towarz. rolniczego w Krakowie.
3. Gross Piotr, Dr. poseł na Sejm kraj., delegat Dyr. Tow. rolnicz. w Krakowie.
4. Lewicki Henryk, sekretarz i delegat c. k. Tow. roln. w Krakowie.
5. Mazurak Andrzej, ks. kanonik i delegat konsystorza metrop. obrz. łać. we Lwowie.
6. Merunowicz Teofil, poseł na Sejm kraj., delegat Wydziału kraj.
7. Onyszkiewicz Mieczysław, właśc. dóbr, poseł na Sejm kraj., delegat c. k. Towarz. gospodarskiego we Lwowie.
8. Pawlikowski Walenty, ks. proboszcz, delegat książęco-biskupiego konsystorza w Krakowie.
9. Romanowicz Tadeusz, członek i delegat Wydziału kraj.
10. Szymonowicz Jan, ks. kanonik, delegat konsystorza metrop. obrz. orm. we Lwowie.
11. Toroński Seweryn, ks. kanonik kapituły metrop. obrz. gr. kat. we Lwowie, delegat gr. kat. konsystorza biskup. w Przemyślu.
12. Turkiewicz Leon, ks. kanonik, rektor gr. kat. seminaryum duch. we Lwowie, delegat gr. kat. konsystorza biskupiego w Stanisławowie.
13. Wąsikiewicz Wincenty, ks. Kanonik, delegat ordynaryatu biskupiego w Tarnowie.
14. Wiesiołowski Adolf, wł. dóbr, delegat c. k. Towarz. gospodarskiego we Lwowie.

Uwaga. JO. ks. Jerzy Czartoryski z Wiązownicy zrezygnował w. r. 1892 z godności członka Zarządu głównego z powodu licznych zajęć, zaś członkowie Zarządu głównego jako delegaci: ks. infułat Leon Hoterowski, delegat gr. kat. konsystorza metrop. obrz. gr. kat. we Lwowie i ks. kanonik Michał Kamiński, delegat konsystorza biskupiego obrz. łać. w Przemyślu, zmarli w r. 1893.

Komisya rewizyjna wybrana na 8-mem Walnem Zgromadzeniu: pp. Leszek Dąbczański i Antoni Petrykiewicz, urzędnicy Banku kredytowego galic. we Lwowie i Stefan Wysocki, sekretarz miejskiej Kasy chorych we Lwowie.

Organizacya powiatowa Towarzystwa.

I. Zarządy powiatowe.

1. Powiat Biała:
Prezes: Edmund Bielski, dyr. szkoły roln. w Kobiernicach.
Wiceprezes: Ks. Marcin Piechota, proboszcz w Bestwinie.
Sekretarz: Adolf Zontek, kier. szkoły w Brzeszczach.

2. Powiat Bochnia:
Prezes: Ks. kanonik Wincenty Wąsikiewicz, prob. w Starym Wiśniczu.
Wiceprezes: Ks. Jan Wróbel, prob. w Królówce:
Sekretarz: Jan Rożański, naucz w Bochni.

3. Powiat Brzesko:
Prezes: Adam Jordan, wł. dóbr w Więckowicach.
Wiceprezes: Ks. Józef Oświecimski, proboszcz w Borzęcinie.
Sekretarz: Dr. Szymon Bernadzikowski, lekarz w Brzesku.

4. Powiat Buczacz:
Prezes: Artur Zaremba Cielecki, wł. dóbr w Porchowej.
Wiceprezes: Dr. Edward Krzyżanowski, wiceprezes rady pow. w Buczaczu.
Sekretarz: Józef Schweigert, kier. szkoły w Baryszu.

5. Powiat Czortków:
Prezes: Ks. Karol Franc. Różycki, prob. w Czortkowie.
Wiceprezes: Zygmunt Januszowski.
Sekretarz I.: Franciszek Cisło w Jagielnicy.
„ II.: Zygmunt Jakliński w Jagielnicy.
Skarbnik: Antoni Świeżawski, dyr. szkoły roln. w Jagielnicy.

6. Powiat Dąbrowa:
Prezes: Ks. Franciszek Gawłowicz, prob. w Oleśnie.
Wiceprezes: Dr. Ozimek, lekarz w Dąbrowie.
Sekretarz: Dr. Józef Datka, adwokat w Dąbrowie.

7. Powiat Dobromil:
Prezes: Bolesław Gurski, wł. dóbr w Dąbrowej.
Wiceprezes: Ks. Ambroży Trybalski, gwardyan OO. Franciszkanów w Kalwaryi.
Sekretarz: Dr. Ludwik Ćwiklicer, lekarz w Dobromilu.

8. Powiat Jasło:
Prezes: Władysław Rieger, wł. dóbr w Zimno-wodzie.
Wiceprezes: Ks. Władysław Sarna, prob. w Szebniach.
Sekretarz I.: Ks. Stefan Dembiński, katecheta gimn. w Jaśle.
„ II.: Kazimierz Piliński, wł. dóbr w Tarnowcu.

9. Powiat Kolbuszowa:
Prezes: Zdzisław hr. Tyszkiewicz w Weryni.
Wiceprezes: Józef Długosz, inspektor szkolny.
Sekretarz: Karol Sierosławski, emerytowany naucz.

10. Powiat Kraków:
Prezes: Dr. Franciszek Paszkowski, poseł i adwokat w Krakowie.
Wiceprezes: Dr. Adam Prażmowski, profesor w Czernichowie.
Sekretarz: Dr. Sebastyan Stafiej, sekr. Rady pow. Krakowie.

11. Powiat Krosno:
Prezes: Kazimierz Orpiszewski, wł. dóbr w Krościenku wyż.
Wiceprezes: Czesław Jastrzębski, dzierż. dóbr w Żeglcach.
Sekretarz: Holcer, kancel. Wydziału Rady pow. w Krośnie.

12. Powiat Łańcut:
Prezes: Bolesław Żardecki, prezes Rady pow. w Łańcucie.
Sekretarz: Karol Peszkowski w Łańcucie.

13. Powiat Mielec:
Prezes: Szczepan hr. Tarnowski w Maliniu.
Wiceprezes: Ks. Aleksander Pers, prob. w Chorzelowie.
Sekretarz: Ludwik Ulrych.

14. Powiat Mościska:
Prezes: Bolesław Gurski, wł. dóbr w Dąbrowej.
Wiceprezes: Ks. Tytus Mormon, prob. w Hussakowie.
Sekretarz: Franciszek Małodobry, naucz. w Strzelczyskach.

15. Powiat Nowy Sącz.
Prezes: (Po wyjeździe ks. Pasiuta nie było wyboru).
Wiceprezes: Józef Romer, wł. dóbr w Łękach.
Sekretarz: Wilhelm Merkl, sekr. Rady pow.

16. Powiat Podhajce:
Prezes: Józef Krzysztofowicz, wł. dóbr w Mondzielówce.
Wiceprezes: Stanisław Pieniążek, wł. dóbr. w Hnilczu.
Sekretarz: Mikołaj Niedźwiecki, star. naucz. w Podhajcach.

17. Powiat Przemyśl:
Prezes: Bolesław Gurski wł. dóbr. w Dąbrowej.
Wiceprezes: Zygmunt Madeyski w Żurawicy.
Sekretarz: Zygmunt Krzywda, urzędnik Rady pow.

18. Powiat Przemyślany:
Prezes: Aleksander Wybranowski, wł. dóbr w Czupernosowie.

Wiceprezes: Ks. Zygmunt Bilski, prob. w Przemyślanach.
Sekretarz: Szczepan Franko, wójt z Czupernosowa.

19. Powiat Rohatyn:
Prezes: Klemens hr. Dzieduszcki w Martynowie nowym.
Wiceprezes: Ks. Teofil Lubaczewski, prob. w Martynowie nowym.
Sekretarz: Feliks Rożański w Babuchowie.

20. Powiat Rzeszów:
Prezes: Ks. Jan Broda, prob. w Przewrotnem.
Wiceprezes: Dr. Kolasiński, lekarz w Błażowej.
Sekretarz: Wojciech Wiśniewski, gosp. w Staromieściu.

21. Powiat Sanok:
Prezes: Zygmunt Janowski, wł. dóbr w Falejówce.
Wiceprezez: Kazimierz Wiktor, wł. dóbr w Zarszynie.
Sekretarz: Franciszek Bem, sekr. Rady pow. w Sanoku.

22. Powiat Tarnobrzeg:
Prezes: Zbigniew Horodyński, wł. dóbr. w Zbydniowie.
Wiceprezes: Władysław Gryglewski, pocztmistrz w Tarnobrzegu.
Sekretarz: Aleksander Samuel Różycki w Tarnobrzegu.

23. Powiat Tarnopol*):
Prezes: Dr. Stanisław Glogier w Tarnopolu.
Wiceprezes: Szczęsny Pohorecki, profesor gimn.
Sekretarz Andrzej Makowiecki

24. Powiat Tarnów:
Prezes: Wilhelm Habicht, pełnomocnik JO. ks. Marszałka Sanguszki w Gumniskach.
Wiceprezes: ks. kanonik Franciszek Leśniak w Tarnowie.
Sekretarz: Józef Kuchinka, sekr. Rady pow.

25. Powiat Wadowice:
Prezes: Michał Naimski w Spytkowicach.

26. Powiat Wieliczka.
Prezes: Stanisław Larysz Niedzielski, wł. dóbr w Śledziejowicach.
Wiceprezes: Ks. Wojciech Szczurkowski, prob. w Bodzanowie.
Sekretarz Bronimir Łaguna.

27. Powiat Żywiec.
Prezes: Ks. Michał Paleczny, prob. w Rajczy.
Wiceprezes: Ks. Tomasz Czapela, prob. w Ślemieniu.
Sekretarz: Karol Ringer, sekr. Rady pow.

II. Delegaci powiatowi.

W następujących powiatach, w których nie zostały jeszcze zorganizowane Zarządy powiatowe, poruczono w myśl statutu To-

*) Po rezygnacyi prezesa p. Dra. Glogiera i wyjeździe sekretarza p. Makowieckiego nowe wybory dotychczas nie zostały przeprowadzone.

warzystwa czynności, wchodzące w zakres działania Zarządów powiatowych, mianowanym przez Zarząd główny delegatom:

Powiat Brody: Bogusław Horodyński, wł. dóbr w Korsowie.
„ Brzeżany: Paweł Asłan, wł. dóbr w Kotowie.
„ Brzozów: Ks. Szczęsny Rudnicki, prob. w Golcowej.
„ Chrzanów: Dr. Józef Retinger, adw. kraj. w Krakowie i wł. dóbr.
„ Cieszanów: Władysław książę Sapieha w Oleszycach.
„ Dolina: Maryan Mazaraki, wł. dóbr. w Strutynie.
„ Gorlice: Edward Miłkowski, prezes Rady pow.
Zastępca: Franciszek Dubler, sekr. Rady pow.
„ Aleksander Semeniuk w Bieczu.
„ Gródek: Władysław Świszczowski, sekret. Rady pow.
„ Grybów: Ks. Antoni Watulewicz, dziekan i proboszcz w Ciężkowicach.
„ Husiatyn: Tadeusz Noël w Sosolòwce.
„ Jarosław: Stanisław hr. Siemieński-Lewicki w Pawłosiowie.
„ Kałusz: Ignacy Przestalski, sekr. Rady pow.
„ Limanowa: Kazimierz Mars wł. dóbr w Limanowej.
„ Myślenice: Apolinary Kwieciński, wł. dóbr w Dolnej wsi.
„ Nisko: Ferdynand hr. Hompesch w Rudniku.
Zastępca: Michał Krzyszkowski, c. k. pocztm. w Rudniku.
„ Nowy Targ: Wincenty Bieroński, kierownik szkoły w Czarnym Dunajcu.
Zastępca: Władysław Strowski, naucz. w Ostrowsku.
„ Pizno: Mikołaj hr. Rey w Przyborowie.
„ Ropczyce: Dr. Stanisław Strzelbicki, c. k. notaryusz.
Ks. kanonik Eugeniusz Wolski, prob. w Dembicy.
„ Sambor: Feliks Sozański, wł. dóbr w Hordyni.
„ Skałat: Ks. Aleksander Cisło, prob. w Tokach.
„ Śniatyn: Dr. Mikołaj Krzysztofowicz, wł. dóbr w Załuczu.
„ Stanisławów: Ks. infułat Jakób Kerschka, prob. w Stanisławowie.
„ Stryj: Karol hr. Dzieduszycki w Siechowie.
„ Tłumacz: Ks. Franciszek Sawa, prezes Rady pow.
Zastępca: Kazimierz Rodakowski, wł. dóbr w Oknianach.
„ Trembowla: Ks. kan. Jan Kaliniewicz, prob. w Trembowli.
„ Zaleszczyki: Tomasz hr. Dzieduszycki w Zaleszczykach.
„ Zbaraż: Zygmunt Dzierżanowski, burmistrz w Zbarażu.
„ Złoczów: Ks. kan. Jan Stachów, prob. w Złoczowie.
„ Żółkiew: Mieczysław Bożenin hr. Mniszek w Skwarzawie nowej.
„ Żydaczów: Jan Bedlewicz w Rozdole.

SPIS CZŁONKÓW
Towarzystwa »Kółek rolniczych«.

Członkowie założyciele:

Augustynowicz Bolesław, właśc. dóbr ziemsk., *prezez* Towarzystwa.
Cielecki Zaręba Artur, właśc. dóbr ziem., prezes odziału podolskiego c. k. Tow. gosp. galic.
Dulęba Bronisław Dr., *sekretarz* Wydziału krajowego i Towarzystwa.
Lech Władysław Wacław.
Sapieha Władysław książe, właśc. dóbr i prezes Rady powiatowej w Cieszanowie.
Sękowski Stefan, wł. dóbr., prezes Rady powiatowej w Mielcu.

Członkowie wspierający:

Abrahamowiczowa Antonina, właśc. dóbr we Lwowie.
Dr. Antoniewicz Jan Bołoz, właśc. dóbr ze Skomoroch.
JE. Badeni Kazimierz hr., c. k. Namiestnik.
Bal Stanisław, właśc. dóbr w Czajkowicach.
Balicki Ludwik, właśc. dóbr w Wykotach.
Balko Władysław Dr., adwokat krajowy we Lwowie.
Baranowski Łucyan, właść. dóbr w Dąbiu.
Ks. Bazewicz Tomasz, w Wykotach.
Bedlewicz Jan, właśc. realności w Rozdole.
Beneszek Eugeniusz, em. c. k. starosta we Lwowie.
Benoni Karol Dr., Dyrektor gimn. w Tarnowie.
Bernadzikowski Szymon Dr., lekarz w Brzesku.
Biechoński Stanisław, właśc. dóbr w Żarnowcu.
Biechoński Wojciech, dyr. Tow. zalicz. w Golicach.
Bielański Władysław, naczelnik biura asekur. krakow. we Lwowie.
Bielawski Jan, właśc. dóbr ziem. w Sielcu.
Bielawski Karol, właśc. dóbr ziem. w Nehrybce.
Bieliński Józef, właśc. dóbr.

Bielski Edmund, Dyrektor szkoły rolniczej w Kobiernicach.
Bieńkowski Feliks, inżynier Wydziału krajowego.
Bizanz Gustaw, profesor c. k. politechniki we Lwowie.
Biskupski Mieczysław, urzędnik gwarectwa Jaworznickiego.
Borkowski-Dunin Jerzy, hr. właśc. dóbr.
Bratkowski Maryan Emil, w Hołosku wielkiem.
Brunicki Adolf br., właśc. dóbr ziemskich.
Brzeziński Julian, właśc. dóbr w Łazanach.
Bykowski Juliusz, profesor c. k. politechniki we Lwowie.
Bzowski Władysław, właśc. dóbr Pantalowic.
Ks. Chotkowski Dr., prałat w Krakowie i poseł do Rady państwa.
Christiani Henryk br., właśc. dóbr w Wolicy.
Chrzanowski Wojciech, właśc. dóbr w Niedarach.
Ciesielski Teofil Dr., profesor uniwersytetu we Lwowie.
Czajkowski Jan Dr., adwokat krajowy we Lwowie.
Czarkowski-Golejewski Tadeusz, ordynat, c. k. Starosta we Lwowie.
Czarnecki-Łodzia Kazimierz hr., w Birczy.
Czartoryski Władysław książe, właśc. dóbr, w Paryżu.
Czecz de Lindenwald Herman Dr., właśc. dóbr i poseł do Rady państwa.
Czecz de Lindenwald Karol, właśc. dóbr Bierzanów.
Czerszyk Jan, inspektor kolei Karola Ludwika.
Czytelnia akademicka we Lwowie.
Czytelnia ludowa w Koszlakach.
Dąbczański Leszek, urzędnik banku kredytowego we Lwowie.
Dadlez Wilhelm Dr., adwokat krajow., sekretarz „Tow. Oświaty ludowej“ w Krakowie.
Dembowski Zygmunt, prezes galic. Tow. kredyt. ziemskiego.
Dender Teodor, kupiec w Jaworowie.
Dolański Henryk, właśc. dóbr w Grębowie.
Dolański Stanisław, właśc. dóbr, w Baranowie.
Druźbacki Feliks Dr., w Zasaniu pod Przemyślem.
Dulęba Władysław Dr., adwokat krajowy we Lwowie.
Dworski Aleksander Dr., adwokat krajowy w Przemyślu.
Dydyński Leon, c. k. inżynier kolejowy we Lwowie.
Dydyński Maryan, właśc. dóbr w Raciborsku.
JE. Dzieduszycki Włodzimierz hr., właśc. dóbr w Pieniakach.
Dzieduszycki Tadeusz hr., właśc. dóbr w Żelechowie.

Epstein Mikołaj, literat we Lwowie,
Ebers Henryk Dr., lekarz w Krynicy.
Feigel Longin Dr., lekarz i profesor we Lwowie.
Feintuch Stanisław, w Krakowie.
Fink Adam, właśc. dóbr w Komornikach.
Fredro Andrzej hr., właśc. dóbr Bieńkowa wisznia.
Frydberg Sydon Dr., adwokat w Dębicy.
Frydel Władysław ks., proboszcz w Komarnie.
Gizowski Józef, właśc. dóbr w Mokrzanach wielkich.
Gniewosz Władysław, właśc. dóbr w Kątach.
Gniewosz Włodzimierz, właśc. dóbr w Złotym Potoku.
Górski Stanisław w Krakowie.
Grochowski Mieczysław w Hołosku.
Grzybowski Edward, buchalter galic. banku kredyt. we Lwowie.
Habicht Wilhelm, pełnomocnik JO. ks. Sanguszki w Gumniskach.
Ks. Haniusiak Stanisław, wikary w Bobrku.
Hohendorf Tadeusz br., właściciel dóbr w Dorochowie.
Henzel Seweryn, właśc. dóbr w Szołomyi i poseł na Sejm krajowy.
Hniliczka Wawrzyniec, kupiec w Bystrzej.
Horodyński Zbigniew, właśc. dóbr w Zbydniowie i prezes Rady powiatowej.
Horodyńska Zofia, właśc. dóbr w Radomyślu nad Sanem.
Horoszkiewicz Julian, dyrektor kasy Wydziału krajowego.
Hryniewicz Bruno, wł. realn. i naczelnik ochotn. straży ogniowej „Sokół“ we Lwowie.
JE. ks. Isakowicz Isaak Mikołaj, arcybiskup ormiański.
Iwanicki Józef, kupiec we Lwowie.
Jahn Gustaw, właśc. dóbr w Łowicach.
Jankowski Józef w Krakowie.
Janowski Józef Kajetan, architekt we Lwowie.
Ks. Jaworski Franciszek, proboszcz w Grybowie.
Jordan Henryk Dr., lekarz i profesor uniwersytetu w Krakowie.
Jordan Adam z Wiczkowic.
Ks. Jurkowski Ludwik, infułat rz. kat. kapituły we Lwowie.
Ks. Kaliniewicz Jan, kanonik w Tremboli.
Kamiński Heichel Władysław, właśc. realności we Lwowie.
Kastory Władysław Dr., adwokat w Krakowie.
Kędzior Andrzej, Dyrektor biura melioracyjnego Wydziału kraj.

Kieszkowski Henryk, dyrektor Tow. wzaj. ubezpieczeń w Krakowie.
Kirchmayer Jan Kanty, właśc. dóbr.
Kłębkowski Kazimierz, inżynier w Rzeszowie.
Kłobukowski Stanisław Dr., we Lwowie.
Klucki Stanisław, właśc. dóbr i poseł do Rady państwa.
Koczyndyk Dymitr, buchalter kasy oszczędności we Lwowie.
„Kółko rolnicze“ Bestwina.
„ „ Dobromil.
„ „ Dobrzechów.
„ „ Głowaczowa.
„ „ Gniewczyna.
„ „ Godowa.
„ „ Jawiszowice.
„ „ Jaworzno.
„ „ Krolówka.
„ „ Lutcza.
„ „ Markuszowa.
„ „ Osiek.
„ „ Poronin.
„ „ Sokolniki.
„ „ Strzyżów.
„ „ Tarnopol.
Komarnicki Jan właśc. dóbr w Urożu.
Kowarzyk Henryk, inżynier górniczy w Niedzieliskach.
Kozłowiecki Czesław, właśc. dóbr w Adamach.
Krzen Edmund, dyrektor keramiki we Lwowie.
Krzyżanowski Stanisław Dr., adwokat we Lwowie.
Ks. Kulczycki Celestyn, proboszcz w Podhajczykach.
Ks. Lacroix Franciszek, dziekan w Radłowie.
Lanckorońska Franciszka hr., właśc. dóbr w Tartakowie.
Lanckoroński Zbigniew hr., właśc. dóbr w Tartakowie.
Langie Kazimierz, sekretarz Tow. wzajem. ubez. w Krakowie.
Łasiński Józef z Przyborowa.
Lasocki Bronisław hr., właśc. dóbr w Spytkowicach.
Lebowski Kazimierz, właśc. dóbr w Woli Przemykowskiej.
Ks. Lenartowicz Józef, proboszcz i kanonik w Lubczy.
Leo Juliusz Dr., profesor uniw. w Krakowie.
Ks. Lewicki Rudolf Dr., kanonik i c. k. radca szkolny we Lwowie.

Lewicki Mieczysław, wł. dóbr w Koniuszkach i poseł do Rady państwa.
Lipkowski Benedykt w Krakowie.
Lippomann Alfons, właśc. dóbr w Dobranowicach.
Lisowski Władysław Dr., adwokat w Krakowie.
JE. Ks. Łobos Ignacy, biskup w Tarnowie.
Łonicki Wiktoryn, urzędnik Tow. wzaj. ubezp. we Lwowie.
Łoś August hr., wł. dóbr w Czyszkach i poseł do Rady państwa.
Łoziński Edmund, właśc. dóbr w Potoku.
Maciaszek Wojciech, dyrektor kraj. szkoły ogrodnicej w Tarnowie.
Madejski Aartur, c. k. notaryusz w Łące.
Majbaum Antoni, profesor Zakładu głuchoniemych we Lwowie.
Malkiewicz Antoni Dr., lekarz w Krakowie.
Małachowski Godzimir Dr., adwokat we Lwowie.
Małecki Antoni Dr., profesor we Lwowie.
Mandybur Tymoteusz, em. c. k. radca szkolny we Lwowie.
Mandybur Ludwik, c. k. adjunkt sądowy w Busku.
Marassé Adam hr., właśc. dóbr w Marcinkowicach.
Ks. Mardyrosiewicz Jan, kanonik kapit. orm. we Lwowie.
Marek Andrzej Dr., adwokat w Wadowicach.
Mars Stanisław, właśc. dóbr w Wiśniowy.
Maryański Aleksander Dr., adwokat we Lwowie.
Massalski U. Wareg książe, we Lwowie.
Mazaraki Maryan, właśc. dóbr w Strutynie.
Ks. Mazurak Andrzej, kanonik kapit. łac. we Lwowie.
Merunowicz Teofil, poseł na Sejm kraj. we Lwowie.
Mielecki Karol, lustrator Tow. „Kółek rolniczych“ w Jakimowie.
Ks. Miętus Maciej, proboszcz w Łubzinie.
Mikolasz Juliusz, przemysłowiec we Lwowie.
Mikuliński Bolesław, przemysłowiec we Lwowie.
Miliewski Alfred, właśc. dóbr i prezes Rady powiat w Krakowie.
Miś Wincenty ze Skawiny.
Ks. Mojzesowicz, kanonik kapit. orm. we Lwowie.
JE. ks. Morawski Seweryn, arcybiskup obrz. łac. we Lwowie.
Ks. Mormon Tytus w Hussakowie.
Mycielski Władysław hr. właśc. dóbr w Łuczanowicach.
Mysłowski Józef, właśc. dóbr w Zwiniaczu.
Neustein Feliks, lustrator Tow. „Kółek roln.“ w Czerwonej woli.
Niezabitowski Włodzimierz, właśc. dóbr w Uhercach niezabitowskich.

Niezabitowski Stanisław, właśc. dóbr w Uhercach niezabitowskich.
Noël Tadeusz w Sosolówce.
Nowicki Franciszek, inspektor szkół w Tarnowie.
Obertyński Emil, vice-sekretarz Wydziału kraj.
Oddział podolski c. k. Tow. gospodar. galic.
Oddział przemyski c. k. Tow. gospodar. galic.
Olexiński Stanisław we Lwowie.
Ks. Ollender Ludwik, proboszcz i kanonik w Stryju.
Olszewski Stanisław, c. k. Radca szkolny we Lwowie.
Onyszkiewicz Zdzisław, właśc. dóbr we Lwowie.
Ks. Oprzędek Wawrzyniec, kanonik w Krakowie.
Osiadacz Wiktor, urzędnik galic. kasy oszczędności we Lwowie.
Ostaszewski Kazimierz, właśc. drukarni we Lwowie.
Ks. Oświęcimski Józef, proboszcz w Borzęcinie.
Ożegalski Stanisław, właśc. dóbr w Bolechowicach.
Ks. Paleczny Michał, proboszcz w Rajczy.
Paliszewski Adam, właśc. dóbr w Skrzyszowie.
Paszkowski Franciszek Dr., adwokat wł. dóbr i poseł na Sejm kraj.
Pawlewski Bronisław, prof. Politechniki we Lwowie.
Pawlikowski Jan Dr., właśc. dóbr w Medyce.
Pawlikowski Mieczysław, właśc. dóbr w Krakowie.
Ks. Pawlikowski Walenty, proboszcz w Jaworznie.
Ks. Pelczar Józef Dr., prof. uniwersytetu i prezes Tow. Oświaty ludowej w Krakowie.
Pieniążek Ignacy w Nagawczynie.
Pietrzycki Ludwik Dr, adwokat w Tarnowie.
Platner Piotr, właśc. dóbr w Szmańkowczykach.
Ks. Pociłowski Tomasz, kanonik w Łącku.
Podlewski Edward, c. k. radca dworu w Czernielowie mazowieckim.
Ks. Pogonowski Ignacy, rektor zakładn głuchoniemych we Lwowie.
Porceri Ksawery, dyrektor składów krajowych we Lwowie.
Potocki Antoni. hr., właśc. dóbr w Olszy.
Pressen Józef, właśc. dóbr w Milatynie.
Raciborski Ludwik, nadinżynier Wydz. kraj.
Rawski Wincenty, architekt we Lwowie.
Rey Mikołaj hr. Dr., właśc. dóbr w Przyborowie.
Richtman Zygmunt, właśc. realności we Lwowie.
Rojowski Kazimierz, właśc. dóbr.

Romaszkan Zygmunt br., właśc. dóbr.
Romer Gustaw Dr., właśc. dóbr w Zabełzcach, poseł na Sejm.
Romer Ludwik Dr., właśc. dóbr w Borowej.
Rozmanit Antoni, właśc. fabryki cykoryi w Krakowie.
Rozwadowski Franciszek, właśc. dóbr w Dołpotowie.
Rudkowski Jan, nadinżynier c. k. telegrafu we Lwowie.
Ks. Rudnicki Szczęsny, proboszcz w Golcowej.
Rutowski Tadeusz Dr., poseł na Sejm krajowy i do Rady państwa.
Rylski Tomasz, profesor w Dublanach.
Sala Oktaw, właśc. dóbr w Wysocku.
Sakowicz Kazimierz we Lwowie.
Ks. Sakowski Kajetan, katecheta we Lwowie.
Samolewicz Zygmunt Dr., c. k. radca szkolny we Lwowie.
JE. Sapieha Adam książe, poseł na Sejm krajowy.
Schanzer Dr., właśc. młyna parowego w Tarnowie.
Schellenberg August, właśc. domu bankowego we Lwowie.
Schnell Artur w Starych Brodach.
JE. Sembratowicz Sylwester Dr., ks. arcybiskup metropolita gr. kat.
Serafiński Antoni Dr., adwokat w Bochni.
Ks. Sięgalewicz Michał, kanonik gr. kat. kapit. we Lwowie.
Siemieński Władysław, sekret. Rady powiat. w Brzesku.
Ks. Siemiński Jan Dr., we Lwowie.
JE. Siemiński-Lewicki Wilhelm hr., właśc. dóbr w Chorostkowie.
Skałkowski Tadeusz Dr., adwokat i poseł na Sejm kraj. we Lwowie.
Skibniewski Bronisław, właśc. dóbr w Balicach.
Skirliński Jan, właśc. dóbr w Śmierdzący.
Skotnicki Antoni we Lwowie.
Ks. Skrochowski Eustachy Dr, w Krakowie.
Skrzeczyński Saturnin, właśc. dóbr w Łubzinie.
Śmiałowski Bolesław, właśc. dóbr w Stojańcach.
Smutny Karol Dr., lekarz we Lwowie.
Sokołowski Antoni, właśc. dóbr w Zaleszanach.
Sokołowski Maryan Dr., profesor uniwersytetu w Krakowie i poseł do Rady państwa.
Solecki Albin, kupiec we Lwowie.
Ks. Solecki Leonard, proboszcz w Brzeżanach.
Stachiewicz Jan, kupiec we Lwowie.
Stadnicki Edward hr., członek Izby panów w Nawojowej.

Stadnicki Stanisław hr., właśc. dóbr w Krysowicach.
Ks. Stankowski Antoni, kanonik kap. łać. we Lwowie.
Straszewska Michalina, właśc. dóbr w Strzylczy.
Struszkiewicz Władysław, Inspektor roln. w Wiedniu.
Suchodolska właśc. dóbr we Lwowie.
Suchodolski Kornel, właśc. dóbr w Sosnowej.
Surowiecki Antoni Dr., adwokat w Tarnobrzegu.
Swieżawski Antoni, dyrektor szkoły roln. w Jagielnicy.
Syroczyński Leon, inżynier górniczy Wydziału kraj.
Szatkowski Henryk, urzędnik asekuracyi krakow. we Lwowie.
Szostak Jan, urzędnik izby obrach. miejskiej we Lwowie.
Szwejkowski Jan, urzędnik asekuracyi krak. we Lwowie.
Szybiński Władysław, urzędnik galic. Tow. gospod. we Lwowie.
Szymberski Mieczysław, dyrektor Tow. zaliczkowego w Mielcu.
Ks. Szymonowicz Jan, kanonik kap. orm. we Lwowie.
JE. Tarnowski Jan hr., właśc. dóbr.
Tarnowski Stefan hr., właśc. dóbr. w Malinowie.
Tomkowicz Stanisław Dr., profesor Uniwersytetu.
Toth Dyonizy, urzędnik asekuracyi krakow. we Lwowie.
Towarzystwo politechniczne we Lwowie.
Towarzystwo rolnicze okręgowe w Wieliczce.
Trzcieniecki Tadeusz Dr., adwokat w Tarnopolu.
Ks. Turkułł, proboszcz w Jazłowcu.
Turnau Henryk, właśc. dóbr w Dobczycach.
Ks. Turzański Karol, kanonik kap. łać. we Lwowie.
Tustanowski Władysław, właśc. dóbr. w Knihyniczach.
Tyniecki Władysław, dyrektor szkoły lasowej we Lwowie.
Urbański Mieczysław, właśc. dóbr w Haczowie.
Vajhinger Adolf, c. k. notaryusz w Tarnowie i poseł do Rady państ.
Vogel Aleksander, redaktor „Gazety Narodowej“ we Lwowie.
Wang Julian, właśc. fabryki sztucznych nawozów we Lwowie.
Ks. Wąsikiewicz Wincenty, kanonik w Starym Wiśniczu.
Wasilewski Stanisław, właśc. dóbr w Pstrągowej.
Wejda Antoni, właśc, dóbr w Niecwi.
Wejgel Józef Dr., lekarz we Lwowie.
Weismann K., właśc. dóbr w Zawidowicach.
Wiesiołowski Adolf, właśc. dóbr, prezes lwows. oddziału galic, c. k. Tow. gosp. we Lwowie.

Wiktor Tadeusz, właśc. dóbr w Faliszówce i poseł na Sejm.
Wilczyński Albert, literat we Lwowie.
Winkowski Franciszek, kandydat adwokacki w Tarnowie.
Wiśniewski Teofil, właśc. dóbr w Ostrowie.
Włodek Zdzisław, właśc. dóbr w Dąbrowicy.
Włoszyński Ferdynand, urzędnik izby obrach. miejskiej we Lwowie.
Wodzicki Antoni hr., właśc. dóbr w Kościelcach i poseł na Sejm krajow.
Wojnarowicz Edward w Krakowie.
Wolf-Krzeczunowicz Włodzimierz Dr., w Krakowie.
Wołgner Józef, c. k. kapitan w Stanisławowie.
Wolniewicz Emil Dr., sekretarz Rady powiatowej w Brzesku.
Wolski Franciszek, c. k. notaryusz w Brzeżanach.
Woynar Józef, radca Magistratu we Lwowie.
Wrotnowski Antoni, właśc. dóbr.
Wrzosek Tomasz, c. k. inżynier kolejowy w Krakowie.
Wybranowski Leoncyusz, właśc. dóbr.
Wychera J., właśc. fabryki we Lwowie.
Wydział Rady powiatowej w Krakowie.
„ „ „ w Nowym Sączu.
„ „ „ w Podhajcach.
„ „ „ w Rzeszowie.
„ „ „ w Tarnobrzegu.
Wysocki Stefan, właśc. realności w Zamarstynowie.
Younga Władysław, właśc. dóbr w Trzcieńcu.
Ks. Zabłocki Feliks Dr., Infułat kapit. obrz. łać. we Lwowie.
Zagórski Jan w Krakowie.
Zakrzewski Ludwik, dyrektor Tow. zaliczk. w Dąbrowej.
JE. Zaleski Filip, c. k. minister we Wiedniu.
Zauderer Henryk, aptekarz w Dębicy.
Zarząd główny Tow. „Szkoły ludowej“ w Krakowie.
Zarząd powiatowy Tow. „Kółek rolniczych“ w Tarnopolu.
Zbyszewski Stanisław Dr., adwokat we Lwowie.
Zgórski Alfred Dr., dyrektor Banku krajow. we Lwowie.
Zielonka Ludwik we Lwowie.
Zoll Fryderyk Dr., profesor uniwersytetu w Krakowie.
Żółtowski Ignacy, właśc. realn. w Krakowie.
Żuliński Józef Dr., profesor sem. nauczyciel. we Lwowie.